

WŁADYSŁAW WOJEWODA

FRANCISZEK BŁOŃSKI (1867—1910) JAKO MIKOLOG W sześćdziesiątą rocznicę śmierci

Franciszek Ksawery Błoński urodził się w Warszawie 2. XII. 1867 r. Po ukończeniu gimnazjum studiował medycynę w latach 1886—1891, potem przeniósł się z Warszawy do Spicznic na Ukrainie, gdzie pracował jako lekarz w cukrowniach. Zmarł tam 17. IV. 1910 r. zaraziwszy się tyfusem od chorego pacjenta.

Choć z zawodu był lekarzem, potrafił umiejętnie łączyć obie dyscypliny wiedzy: medycynę i botanikę. Ogłosił drukiem 41 prac poświęconych roślinom zarodnikowym i kwiatowym. Mikologią zainteresował się bardzo wcześniej. Już jako student I roku wydziału medycznego uniwersytetu warszawskiego wziął udział w konkursie na temat: „Grzyby podstawkozarodnikowe okolic Warszawy” ogłoszonym przez wydział przyrodniczy tej uczelni. Za oddaną przez siebie rozprawę otrzymał w 1887 r. srebrny medal. Złotym medalem nagrodzono wtedy Stanisława Chełchowskiego. Materiały pracy konkursowej wykorzystał Błoński w jednej ze swoich późniejszych prac (Błoński 1896).

Pierwsza publikacja mikologiczna Błońskiego poświęcona była trufiom (Błoński 1888a) następne podawały wyniki jego wycieczek z K. Drymmerem w latach 1887—1888 do zupełnie niezbadanej podówczas Puszczy Białowieskiej. W wyniku tych pionierskich badań opublikował stamtąd początkowo 150 gatunków śluzowców i grzybów właściwych, potem uzupełnił tę listę do liczby 380 gatunków (Błoński 1888b, 1889b). W następnych latach prowadził badania mikologiczne w okolicach

Gostynina na Mazowszu, na Wyżynie Śląskiej, na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, w Górach Świętokrzyskich, w okolicach Puław i na Roztoczu (Błoński 1890, 1896). Ogłoszone przez niego dane z lubelszczyzny były aż do lat ostatnich jedynymi z tego terenu. W swoim przyczynku do flory grzybów Polski (Błoński 1896) wymienił około 750 gatunków.

Błoński starał się wprowadzać w swoich pracach oryginalne ujęcia. Opisał 9 nowych taksonów grzybów: 8 gatunków i jedną odmianę: *Xylaria polonica*, *Clavaria aculeata*, *Agaricus (Collybia) gregarius*, *A. (Clitocybe) eismondi*, *Derminus kluki*, *Polyporus lithuanicus*, *P. rostafiński*, *P. simulans* oraz *Trametes rubescens* var. *anceps*. *Clavaria aculeata* Błoński do dziś utrzymała rangę dobrego gatunku (Corner 1950) inne jego taksony np. *Polyporus lithuanicus* (= *Pycnoporellus fibrillosus*, *P. rostafiński* (= *Laetiporus sulphureus*) czy też *P. simulans* (= *Hirschioporus pergamenus*) okazały się synonimami lub zmieniły rangę systematyczną np. *Trametes rubescens* var. *anceps* (= *Daedalea confragosa* forma *anceps* (Błoński) Bond. (Domański 1965, Domański, Orłoś, Skirgiełło 1967).

Błońskiemu zawdzięczamy utworzenie całego szeregu polskich nazw grzybów. Nazwy te oddają bardzo trafnie cechy grzybów. Do dziś używamy mianownictwa Błońskiego. Przykładem mogą być: strzępiak (*Inocybe*), lyczak (*Lentinus*), pierścieniak (*Anellaria*), kutnerka (*Tomentella*), pięknoróg (*Calocera*), wroślik (*Peronospora*), zieleniak (*Chlorosplenium*), długotrzonka (*Macropodia*), zgłiszczak (*Ustulina*), lojek (*Sebacina*).

Osobny rozdział w działalności Błońskiego stanowią zgromadzone przez niego zbiory biblioteczne. Wśród nich zachowały się także cenne pozycje mikologiczne (Hryniewiecki 1949; Skirgiełło, Sidorowicz 1965).

Można by postawić Błońskiemu zarzut, że jego prace ograniczały się przeważnie do listy stanowisk, że brak w nich danych mikroskopowych oraz bliższej charakterystyki ekologicznej poszczególnych gatunków. Trzeba jednak pamiętać, że w czasach Błońskiego wielu autorów tak właśnie redagowało swoje prace. Spotyka się także pod jego adresem kierowane zastrzeżenia, że zbyt dużą wagę przywiązywał do prac starszych autorów. Sprawa ta nie ma już dzisiaj zasadniczego znaczenia: wszystkie dane starsze, a nawet i współczesne o ile nie są poparte materiałami zielnikowymi — muszą być traktowane bardzo ostrożnie i krytycznie. Można jednak sądzić, iż Błoński oznaczał grzyby poprawnie. W przypadkach poważniejszych wątpliwości zwracał się z prośbą o pomoc do wybitnego włoskiego mikologa, profesora uniwersytetu w Padwie, P. A. Saccardo.

W ciągu swego krótkiego, bo trwającego zaledwie 43 lata życia, Błoński dał się poznać jako zamiłowany przyrodnik. Wniósł duży wkład w rozwój polskiej botaniki, a w szczególności polskiej mikologii.

Dane dotyczące biografii i prac naukowych Błońskiego (oprócz prac wyżej cytowanych) można znaleźć w polskich encyklopediach i słownikach biograficznych oraz w publikacjach prof. Hryniewieckiego (Hryniewiecki 1910, 1931, 1948, 1949, 1954; Hryniewiecki i in. 1937).

SPIS PUBLIKACJI MIKOLOGICZNYCH F. BŁOŃSKIEGO

1888

- a. *Kilka słów o truflach krajowych i sposobach ich poszukiwania*. *Wszechświat*. 7: 582—585.
 b. *Spis roślin skrytokwiatowych zebranych w r. 1887 w Puszczy Białowieskiej*. *Pam. Fizj.* 8 (3): 76—119.

1889

- a. *Fungi polonici novi*. *Hedwigia*. 28: 280—282.
 b. *Spis roślin zarodnikowych, zebranych lub zanotowanych w lecie w r. 1888 w Puszczy Białowieskiej, Świsłockiej i Ładzkiej*. *Pam. Fizj.* 9 (3): 63—101.

1890

Wyniki poszukiwań florystycznych skrytokwiatowych, dokonanych w ciągu lata r. 1889 w obrębie 5 powiatów Królestwa Polskiego. *Pam. Fizj.* 10 (3): 129—190.

1894

(wraz z J. Alexandrowiczem) *Grzyby jadalne i trujące*. *Encyklopedia Rolnicza*. 3: 593—616. Warszawa.

1896

Przyczynek do flory grzybów Polski (Symbolae ad floram mycologicam Poloniae). *Pam. Fizj.* 14 (3): 63—93.

1899

- a. *Kolczak północny (Hydnum septentrionale Fr.) w Europie środkowej i południowej*. *Wszechświat*. 18: 812—813.
 b. *W sprawie żagwi modrzewiowej (Polyporus officinalis Fr.) w Polsce*. *Wszechświat*. 18: 205—207.

LITERATURA

- Corner E., J. H., 1950. *A monograph of Clavaria and allied genera*. London, Oxford Univ. Press.
 Domański S., 1965. *Grzyby (Fungi)*. Warszawa, PWN.
 Domański S., Orłowski H., Skirgiełło A., 1967. *Grzyby (Mycota)*, t. 3, Warszawa, PWN.
 Hryniewiecki B., 1910. *Franciszek Błoński*. *Kosmos*. 35, 792—799.
 Hryniewiecki B., 1931. *Zarys historii botaniki w Polsce*. Warszawa, Soc. Bot. Pol.
 Hryniewiecki B., 1948. *Rozwój botaniki w Polsce*. Kraków, PAU.
 Hryniewiecki B., 1949a. *Biblioteka botaniczna dr Franciszka Błońskiego*. Spraw. pos. Wydz. IV Nauk biol. Tow. Nauk. Warsz., 42, 44—49.
 Hryniewiecki B., 1949b. *Zarys dziejów botaniki*. Warszawa, PZWS.
 Hryniewiecki B., 1954. *Pierwsze flory okolic Warszawy*. *Mon. Bot.* 2, 1—76.
 Hryniewiecki B. i in., 1937. *Mszaki okolic Warszawy*. *Planta Pol.* 6, 1—118.
 Skirgiełło A., Sidorowicz Z., 1965. *Księgozbiór Franciszka Błońskiego*. *Wiad. Bot.* 9, 149—153.